

Märterpiiskop Eduard Profitlich

Eduard Profitlich sündis 11. septembril 1890. aastal Lääne-Saksamaal Birresdorfis. Pärast õpinguid kohalikus koolis ning Linz am Rheini gümnaasiumis astus ta oma vanema venna Peteri eeskujul Trieri preestriseminari ning pühitseti 1922. aastal preestriks. Tema õpingud jätkusid Poolas, kus ta täiendas end filosoofia ja teoloogia alal.

1930. aastal asus ta tööle enda jaoks täiesti võõrale maale, Eestisse, kus tegutses vaid mõni üksik katoliiklik kogudus. Ta alustas tööd kogudusevaimulikuna, ent 1931. aastal ülendati Apostellikuks Administraatoriks, kelle ülesanne oli katoliku kiriku ülesehitamine Eestis.

Tema eestvõttel muutus katoliku kirik Eestis nähtavamaks, populaarsemaks ning uuendusmeelsemaks. 1936. aastal pühitseti Profitlich piiskopiks, olles sellega esimene reformatsioonijärgne katoliku piiskop Eestis. 1939. aastaks oli Eestis juba kümme katoliku kogudust (1930. aastal ainult kolm) ning 14 vaimulikku (1930. aastal vaid kaks). Tal olid Eestis laialdased kontaktid ka väljaspool kirikut ning temast peeti ühiskonnas lugu.

Hoolimata sellest, et ta hoidus aktiivsest kuulutustööst, liitus tema ametiajal katoliku kirikuga ka hulk eestlasi (varem olid siinsed kirikuliikmed olnud peamiselt leedulased ja poolakad).

Pärast juunipööret muutus kirikute tegevus Eestis oluliselt keerulisemaks ning seda eriti nende kirikute jaoks, kelle autoriteedid olid välismaal. Piiskop Profitlichi kahjuks rääkis ka asjaolu, et ta oli sakslane, kuigi Eesti kodanik. 27. juunil 1941 vahistati Profitlich oma eluruumides Tallinna Peeter-Pauli katedraali juures.

Ta toimetati Venemaale Kirovi vanglasse ning juurdlustoimikute kohaselt kuulati teda seal korduvalt üle. 21. novembril 1941 leidis aset ka kohtuistung, millel mõisteti Profitlich süüdi revolutsioonivastases tegevuses ja kiriklikus agitatsioonis ning mõisteti surma. Profitlich vaidlustas kohtuotsuse, ent ootuspäraselt jäeti see jõusse. Surmaotsust aga täide viida ei jõutud ja piiskop Profitlich suri vanglas 22. veebruaril 1942. 1940. aastal oli Profitlichile pakutud võimalust Eestist lahkuda ja Saksamaale sõita, ent ta loobus sellest. Samas on teada, et ta alahindas Nõukogude võimu ning uskus, et piiskopiameti tõttu võidakse teda paremini kohelda. Samuti oli arreteerimise ajal tema valduses koguduseliikmete kartoteek, mida ta ei olnud ära peitnud, usutavasti seetõttu, et arvas, et selle vastu ei pruugita huvi tunda.

Teksti koostamisel kasutatud allikad:

Marge-Marie Paas. Peapiiskop Eduard Profitlichi elust ja märterlusest. Kirik & Teoloogia. 22.02.2019.

<https://kjt.ee/2019/02/peapiiskop-eduard-profitlichi-elust-ja-marterlusest/>

Jaak Valge. Piiskop Eduard Profitlichi lugu - hirm oma tumeda mina ees. Postimees. 23.04.2012.

<https://arvamus.postimees.ee/817308/jaak-valge-piiskop-eduard-profitlichi-lugu-hirm-oma-tumeda-mina-ees>